

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésnek a pontosan és jutányosan közöltetik.

35 Az év hanyatlására közelgésével szives tisztelettel figyelmeztetjük a két haza olvasó Közönségét, hogy ezentúl is nm. Széchenyi István gr. urnak együttmunkálása mint az idén Fáy And. Fabriézy, Gáthy, Rosty's más társaké's biztos levelezőké mellett, új's könnyebb olvasatú betűkkel megjelenendő, 's érdekegyesítő testvér lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapestben házhozküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre 6 p.fr., borítékalanul házhozküldve pedig egész évre 10, félre 5 p.fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járatandó példányok iránt egyedül a bécsi es. k. főpostahivatalnál rendelkezhetni, belsőre pedig az ország's kapcsolatos részei minden kir. postahivatalnál 's a szerkesztőségénél Pesten uri-utca 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén, bármi biztos alkalom által, vagy szorgalom- és gyorskocsi utján.
A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. Kinevezések; halálozás; nyílt levél a Pesti Hírlap szerkesztőjéhez; a megye védelme ügyében; őszinte szót Vátsárhelyikomoly szavára; horvát tartományi gyűlés; budapesti napló.

Spanyolország. (Udvari ünnepélyek; Narvaez hggé magasztaltatása a felőlei vélemények; tartományi tudósítások; csempészet elleni intézkedés; rabló csapatok).

Franciaország. (Guizot magánlevele ellenzéki sajtó által taglalva; afrikai hírek).

Anglia. (Ez idel aratás eredménye Európa's Amerikában).

Olaszország. (Az orosz ezár, Rómába várattik; újabb lázadás Riminiben; elegyhírek).

Értesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Ócs. 's ap. kir. Föls. Pogány Béla püspököt és magy. kir. helytartósági tanácsost a' pozsonyi társaskáptalanánál prépostát; Hollósy Ignácot éneklő-kanonokká, és Palisovics Antal kanonokot éneklő-kanonokká; nemkülönb az itt megürült kanonokságokra Podobny János primat. titkokot, Feichtinger Domokos pestvárosi plébánost, nemes-ujfalvi Buba József takszonyi plébánost, Sveczteczky Imre nádasi plébánost, és gr. Forgács Augustus viski plébánost; továbbá a' szatmári székes káptalanban úrességben levő kanonoki és főesperesi állomásra Dósa Antal nagymajtényi plébánost, az utolsó kanonok-állomásra pedig Biró László püspöki lyceumbeli hittudománytanítót; szinte ócs. 's ap. kir. Föls. miután gróf Teleki József, mint Erdélyország kormányzója, akadályoztatva van Szabolcsmegeje kormányzatában, ezen megye főispáni helyettesévé Zsombory Imrét a' debreczeni kerületi tábla elnökét; ennek helyébe kerületi táblai elnöké Uray Bálint kir. tanácsost; továbbá gróf Keglevich Gábor főtárnokot Nógrádmegye kormányzatától, különös legfelsőbb megelégedése nyilvánítása mellett, fölmentvén, e' megye főispáni helyettesévé gróf de la Motte Antalt; Zólyommegye főispánjává pedig Inkey Imrét ugyanezen megye főisp. helyettesét, végre a' hánitáblánál báró Kulmer Ferencz előléptetésével megürült ülnökségre ifj. gróf Pejacevich Lászlót kinevezni, Gero Lajost a' magy. kir. udv. Kamránál számvivőségi sorjegyzőt pedig egy nyugalmazni méltóztatott.

Halálozás. Győr dec. 6. Vurda Károly győri kanonok, nincs többé! Neki szűk volt az élet határa, magas szelleme kirepült ugyan por-hüvelyéből; — de élni fog neve. — Ma délután 2 1/2 órakor rövid szenvedés után jobb létre költözött. Még 5 nap előtt ép 's erős volt élete — és im! szélhűdés következtében ma már vége lön. Így foszta meg a' halsors bennünket tőle, ki nagy volt mint emberiség bajnok, — jeles mint tudós és mint művész, — a' magány-és közéletben pedig feddhetlen erkölcsi egyiránt. Számos testvérei, barátai 's tisztelőinek könyei kísérendik hült temelt; — gyászolja őt méltán a' hazais, mellynek elhunytáig meg nem szűnt lenni bölcs — jeles — és hű fia. — Vurda Károly született 1794 eszt. január 6án Győrszigeten 's így 52 éves korában, a' férfi kor legmunkásb szakában mult ki. Áldás hamvaitra.

Nyílt levél a Pesti Hírlap szerkesztőjéhez. A megye védelme. (folyt.)

Ha megyéink jelen ábrázatát jól megtekintjük, lehetetlen fájdalommal el nem sohajtunk a' költő ezen szavait: „megnehezült az idők viharos járása fellettük! az egyszerű szép alapvonások közé, mellyek a' megye organismusát képezik, a' sokféle idő rút foltokat rakott le. Mi e' szerint a' legkínosabb valóságok egyikét tárjuk ki, midőn azt mondjuk, hogy nem ismerünk a' történetekből egy egy alkotmányos nstitutiót, melly századok viharai közben jobban elinult volna, mint hazánkban elfajult a' megye. A' hibák, mellyek becúsztak, mind nagy és nehéz hibák, mert úgy szólván mindnyája által egy egy fő kereke van részint megakadva, részint ellankasztva, részint megtörve az eredetileg erős vas művezetnek. Nem mondhatjuk, mikép csak porlepte volna be a' gépezetet; vagy hogy csak egyes apróbb szegkek inognak itt ott, meg kell vallanunk egyenesen, hogy épen a' legfőbb rugók vannak tetemesen megsérülve. — De ne essünk kétségbe. Ha tudni fogjuk, mi okozta e' súlyos sérveket, nem lesz olly nehéz feltalálni a' gyógyszer, mint egyelőre látszik. Legnevezeteseb szülő oka e' nagy hibáknak az idő. Ha elgondoljuk, mikép törvénykönyvünk összes lapjai, sőt a' nemzeti

traditio maga sem mutatnak fel csak egyetlen egy törvényt, csak egyetlen egy consvetudót sem, melly annyi század alatt a' megye gépezetének némi jelentékesb kiigazittatását tárgyzná, — ezt elgondolva, nem fogunk csodálkozni a' magára hagyott eredeti szép institutió elfajultán. Ha atyáink törvényhozása valaha csak fél százados szakadatlan bel- és külbékét élvezhetett volna; ugyan ki kétkedik, miszerint e' nemzet benszületett sajtáságinnál fogva már régen megosztandá vala alkotmányos jogait azokkal, kiknek vére az övével együtt a' vészek napjain közös patakba folyt? 'S ha csak ez egyet: a' megyének szoros értelemben vett nemzeti köz alapra fektetését fölmutathatná jogtörténetünk: ismét ki nem látja át, miszerint ezen egy körülmény is elég lett volna a' megye képét a' mostanitól egészen külböbözden állítani elejökbe a' mai unokáknak? — Az idő okozta, hogy a' megye, csak mintegy osztály palladiuma fejlődhetett ki, egyetemben minden osztályszaga kinövésével. Az idő okozta, hogy a' megyék nemes tisztikara, ezen, egykor csupa becsületből, később nemesi ajánlatokból gyűjtött csekély díjért szolgált tisztikar, most a' misera plebs házi adóját sem átálja hivatalbérül elfogadni. Az idő okozta, hogy ezen népadóból élő, hajdan csekély számu, tisztikar, legújabb időkben a' Rendek számát megyéinkben majd felülmulja, 's ezen körülménynél fogva az ellenőrséget minden ágáiban az igazgatásnak majd lehetlenné teszi. Az idő okozta, hogy a' megyei tisztikar a' független Rendeket azon természetes szerepből is, melly ezeket az alajok rendelt tisztviselők irányában törvényszerűleg illeti, nagy részben tetteg kiütvén, vagy kiütni közeledvén: ez uton a' megyék politikai súlyát is vég elnyomatás fenyegeti. Az idő okozta, hogy tiszt- és követválasztásink vásárokká változtak, erkölcsileg undokabbakká, mint Amerikának néger vásárai, mert nálunk az ember — még pedig a' nemes ember! — önmagát adja el, míg ama szerencsétlen rabszolgákat idegen erőszak bocsátja áruba! (Az önlealacsonyítás sokkal nagyobb erkölcsi bűn, mint másoknak rabszolgákkint testi eladatása: mivel az eladott rabszolga még érezheti önméltóságát, de elveszett ennek érzete örökre a' mi önmagokat eladó nemes atyánkfíjai kebléből!) Az idő okozta, hogy a' megyék jogai legfélétekenyebben korlátoztatnak, ellenőriztetnek, míg kötelességeik teljesítése és elhanyaglása egy legfelsőbb központban még csak evidentiában sem tartatik. Az idő okozta, hogy sokszor szerfölött sokszor kisszerű politikai czéloknek a' beligazgatás áldozatul ejtetik: mert azok, kik az administratio körül felelősséggel tartoznának, ezen felelősségtől gyakran bizonyos jól ismért politikai czélocskák miatt fölmentetnek. — Egy szóval: az idő folyton és szakadatlanul működött, de törvényhozásunk nem működött az idő ben a' meyerendszer megőrzésére mindazon sok szep-lőtől és hijányoktól, mellyek abba lassankint belé evődtek. 'S most egyszerre észreveszszük, hogy már annyira nehezültek az idő viszontagságai megyerendszerünkre, mikép a' P. Hírlap legbölesebbnek tartja, annak a' halált gyógyszerül ajánlani.

Im elősámlátluk a' megye legfőbb bajait, előadtuk ezek legfőbb okát is, és fogtán kikiérteni bennünket, miszerint azt akartuk mondani, hogy bel- és külharcok örökös fergegeivel terhelt idők nem engedék e' nemzet törvényhozását mindedig öntudatra jutni, nem engedék, hogy érezze a' megye hijányait, 's hogy radical bárdjával irtson ki abból minden gyomot, és töltsse be fris erővel a' mutatkózó hézagokat.

De az idő változott, 's az meghozza orvosságát mind azon sebeknek, mellyeket maga ütött volt. Az általános és hosszas világbéke már hazánkban is megtevé nagyszerű hatását, azon hatást, miszerint a'

nemzetet fölbresztette, alkotmányos bajainak világos öntudatához segítette, 's ekkép azokat már félig úgy szólván megorvosolta. Hogy egész en kiépüljünk, csak arra van szükség, mikép a' közvélemény hazánkban végkép kiforrjon 's annak szavát aztán egy a' hatalom miként a' nemzet egyiránt kövesse. Különösen, nem lesz már nehéz az 1847/ki törvényhozás nyomán indulva, az annyiszor emlegetett alkotmányos sánczokat megnyitni, a' jogos osztályt megyéinkben illően szaporítani: miszerint az intensionak megfelelő legyen az extensio is, azaz hogy azon szép hatalom, mellyet a' megye kifejez, arányos alapzat által tartassék fen. Tovább, nem lesz nehéz az a' d m i n i s t r a t i ó t a' politikától elkülöníteni, 's ebben a' független Rendek elemeit a' tisztikarénál aránylag nagyobb nyomattékkal felruházni. Nem lesz nehéz, egyszersmind az ellenőrzői hatást a' tisztikar felett a' Rendeknél szilárdítani, 's a' felelősség eszméjét úgy a' Rendek mint minden tisztviselőre nézve elvitathatlan világossággal megállapítani. Nem lesz nehéz, minden hivatalszaknak saját jog- és kötelességkörét ismért határok közé foglalni. Nem lesz nehéz az ősztes megyei ügyvitelt egyszerűbb 's tisztább művezetvé tenni. Nem lesz nehéz, különösen a' tanácskozó és választó gyűlések fő vonásait törvényleg meghatározni, a' nyers butaságnak amott, a' nyilvános megvesztegetéseknek 's rendőri kihágásoknak emitt kapuit alkotmányos eszközökkel bezárni. Nem lesz nehéz, a' megyének mint igazgatási és politikai testületnek minden eljárását a' H. tanács utján a' legfelsőbb kormányak is időről időre vezetett pontos jegyzőkönyvek által fölterjeszteni, vagy tulajdonkép, ezen fölterjesztést pontosan szabályozni. Egy szóval, ki merné mondani, hogy az egész nem adhat tanácsot a' megyének okszerű belső coordinatiója iránt? Csak ne mondjuk ki a' halált, míg meg nem próbáltuk az orvoslást. Azaz ne exequáljunk soha, mielőtt itéltünk volna.

'S ennyiben talán sikerült, az olvasóval azon hitünket közössé tenni, miszerint a' megyének (noha nagy) hibáji nem kijavíthatlanok? — 'S most lássuk a' kérdésnek második ágát:

Vajjon t. i. a' megye mellett létezhetik e' kormányzati egység?

Itt legjobb helyén lesz, bizonyos fogalmakkal tisztába jönnünk; miután úgy látszik, hogy a' P. H. egész terve különösen fogalom-tévesztésből ered. Először is, mi az a' centralisatio? Ha azt érti a' P. H. e' szó alatt, mikép az egyetemes törvények végrehajtásában legyen meg az egység, azaz hogy a' kormányban a' végrehajtásnak minden szála, a' létező hatóságok minden működése folyjon egybe, legfelsőbb ellenőrizhetés végett: — ez nem centralisatio, ez szerintünk csupán kormányzati egység. És ha ezen egységet nevezné a' Hírlap centralisatióknak, akkor mire való volna a' meyerendszert megtámadni? hisz megye és ezen egység nemcsak őszszefér, sőt első pillanattal kiki láthatja, mikép nincs is addig consummálva a' megyék szerkezete, míg azok mindennemű eljárása fölött egy legfelsőbb felügyelés nem alapittatik. De nem, ezen egységet nem is tartja a' Hírlap centralisatióknak; mert ha annak tartaná, ugy mi most nem írnök e' hosszszu levelet. A' Hírlap centralisatiója abban áll, hogy minden hatóság a' kormány által absorbeáltassék, azaz hogy töröljék el a' megyét, töröljék el a' községek önadminisztratióját, töröljék el minden önkormányzást, és mint van bizonyos országokban, nemcsak a' főfelügyelést, a' legfelsőbb ellenőrzést adjuk át a' ministerségnek, hanem adjuk át a' közigazgatást is egy tisztiseregnek, melly egészen a' ministerség által lélekkzik.

Az a' centralisatio a' Pesti Hírlap szerint, midőn így szól a' hatalom: „én magam végzek mindent, én magam igazgatok, magam kezelem az egész vég-

reható hatalmat, — nekem semmi szükségem a nemzet közremunkálására, együtt-igazgatására, — én nevezem ki a megkivántató hivatalnokokat egytől egyig 's felügyelek rájuk — 's én aztán magam a törvényhozásnak (jobban mondva, az ellenzéknek) felelettel tartozom.

Ebből ugyan kitűnik, hogy a P. H. végbonczolatban a centralisatio által szinte „egységet“ czéloz, de úgy, hogy előbb mindazon jó dolgokat kiküszöbölni törekszik, mellyek a jól értelmezett egységnek nemcsak útjában nem állanak, sőt mellyek ezen egységet csupán szilárdabbá, állandóbbá, nehezebben felforgathatóvá teszik. Már hogy ezen eljárás által öszszetévesszi az állományban az „egység“ fogalmát a centralisatióval, kiki átláthatja. De tudnunk kell, mit tart hát tulajdonképp a P. H. „egységnek“? democraticai azaz népalapú intézvényeken nyugvó alkotmány szükségképen nélkülözi az egységet az ő hite szerint? Ugy, hogy egység csak a P. H. centralisationalis rendszerében képzelhető? vagyis: a P. H. szerint csak az az egység, midőn minden néphatóság megsemmittetik, 's minden hatalom (kivéve egy részét a törv. hozásnak) a kormányban egybehalmoztatik? Felelet: igenis csak az. De mi erre azt mondjuk: épen az a centralisatiónak legveszedelmesebb oldala, hogy illy egységet teremt, melly aztán a nemzetet örök gyámság alá igázná. Ugyanis az a tömérdek ministerialis tisztviselő, kiknek érdekök olly különböző a nemzetétől, — kiknek a nemzet tulajdonképp csak annyi, mint gazdának az ő élés-kamrája — kik azon észjogi elvet, hogy a nemzetől ered minden hatalom, legföljebb elméletből isméri, de a gyakorlat által azt majd egészen megczáfolva látják, *) — kiket különösen a nemzet maga már nem controlliroz, — mondom, az a tömérdek ministerialis tisztviselő, a helyett hogy egyedül végrehajtana, többnyire gyámokodik a kezei alá került nemzeten; gyámokodik természetesen, mert az ő közvetlen feljebbvalója vele majd mindig egyérdekű, a minister pedig igen távol esik tőle, hogy minden lépéseit kellő időben a törvénnyel szigorú öszszemérhesse. — A P. H. centralisatiója e szerint igenis „egység“, de minden erő, minden rugalmasság nélkül; egység, melly eleven éberség helyett a tespedés álmát hozza a jogfosztott nemzetre, kinek minden hivatása abból áll, hogy e nyomorék egységet engedelmisséggel által előmozdítsa.

Már hogy az, a ki illyen egység után tör, igen következetesen cselekszik, midőn a megyerendszert előbb kiirtani készül, ezt magunk is elismérjük.

De a mi definióink az egységről egészen más, t. i. szerintünk „egység“ azon állapot, midőn a helyhatóságok, ott hol léteznek, el nem töröltetnek, sőt nem is gyengítetnek, hanem egyedül a kormányban öszszes működéseik végzálai által legfelsőbb ellenőrzés végett egybefolyanak, — midőn tehát a közélet gyökerei ki nem ásátnak, sőt inkább a kormány által is ápolatnak. Azaz, míg szerintünk a status-kormányzatnak első kelléke, az egység a megye mellett is megfér: addig a P. H. Hirlapnak centralisationalis egysége csak a megyék romjain épülhet fel. Ez köztünk az „ultima differentia“.

'S ha a P. H. soha el nem éri a centralisatiót, ennek egyik legfőbb oka lesz, mivel azt olly értelemben állította fel, mellyben az a megyének tökéletes ellentéte: míg mi az egységet épen azért fogjuk könnyen elérhetni, mivel azt úgy értelmeztük, miszerint az a megyével szorosán öszszefér.

'S most lássuk már különösen: mikép fér öszsze?

Midőn mi azt mondjuk, hogy az „egységet“ a megye mellett is elérhetjük, ennek nem akarunk olly értelmet tulajdonítani, mintha eddig is, talán a megye lett volna oka az egység-hijánynak. Mondhatnók inkább, hogy ennek okai voltak hajdan és most azon felsőbb hatalmak, mellyek hivatása: a megyéket egy felsőbb ellenőrzés által a kormányzati egységnek természetes tényezőivé tenni, 's melly hatalmak néha igen szorosra vonták, máskor igen tágra eresztették azon kapcsolatot, mellynek a megye és ezen hatalmak közt, épen az egység elérése végett létezni kell. Azonban ezen hatalmakat sem okolhatjuk föl-

*) Jól tudom, mit mondanak erre önök, hogy: „hiszen a ministerség hatalma maga is a nemzetől ered.“ De ez csak áltatás; mert mi nem is ezt tagadjuk, hanem csupán azt állítjuk, mikép: még nincs a talizman feltalálva, melly által a már uralkodó ministerség hatalmát háttérbe visszavetné ideje korán ellenőrizni lehetne. Az értekező.

tétlenül az egység-hijányért: mert az ő hatáskörük még annyira sem volt bizonyos állandó rendszer, bizonyos combinált törvény által meghatározva, valamint meghatározta százados szokás és néhány törvény a megye hatáskörét. Igen igen, az a baj, az főoka hazánk kormányzatában az egység-hijánynak, hogy mindedig kilencz század alatt nincs a nemzetnek jus scriptum completum-a, hanem alkotványunk legszebb gyöngyeit egy tökéletlen jus consuetudinarium lomhalmán kell öszszeszedgetnünk. Nincs a nemzetnek rendszeres törvénykönyve! Ez oka honunkban a kormányzati egység-hijánynak. Sem Helytartótanács, sem Kancellaria nem eszközölhetnek egységet addig, míg a megyék feljebb kitett bajait a törvényhozás nem orvosolja, míg a nevezett felsőbb hatalmak körét pontosan meg nem határozza 's míg különösen a nemzet törvényeit (jus publicum-át) egy codexben nem rendszerezik. De tegyen eleget e három szükségnek a törvényhozás (és ez sokkal könnyebb mint egy új alkotványt, a centralisatiót felállítani), különösen kezdje meg és végezze be minél hamarabb a megyéknek olly rég megszűnt belső elrendezését, 's mondja ki egy világos törvényszakaszban, hogy mindennemű hivatalos eljárásnak, minden végzés- és statutumnak pontos jegyzőkönyve meghatározott legrövidebb idő alatt minden megyei gyűlésből a H. tanácsnak, 's ez által a kormánynak okvetlenül terjesztessék föl 's ezen legfelsőbb központi, a törvényekkel vagy az öszszes törvényes kormányzattal (világosan) öszszetűköző eljárások, határozatok legfelsőbb megszüntetése, cassatiója ismét meghatározott legrövidebb idő alatt az illető megyének tudtul adassék azon kötelező erővel, hogy ha az illy okadatolt (motivált) legfelsőbb kimutatás után bármi kár egyesekre, vagy a közházára háramolnék a megye hanyagsága vagy ellenkezése által, ezért azon megye (mint collectív hatóság) egyetemben felelni és számolni tartozzék. — Mi legbensőbbben meg vagyunk győződve, mikép törvényink és alkotványunk lelke szigorú igényli, hogy ealant a megyei tisztikar felelős a Rendeknek, szintugy a Rendek a tisztikarral együtt felelni tartozzanak a kormányoknak, miszerint ez végre számot adhasson a törvényhozásnak. Ez értelemben nem is mutathatnak fel megyéink egy egy alkotványosabb vonást saját életükből, mint minőt nem rég Szatmár megyéről e lapokban olvasánk, hol is az adózók házi pénztárának a nemesi cassa adósa levén, — miután kitűnt, hogy ezen adósságot úgy a tisztikarnak mint a Rendeknek nyilván megrótt hanyagsága okozta, az végeztetett, hogy: az adósság rovassék ki a megyei ns. Rendek egyetemére, miszerint az a szegény népre vissza ne essék. Itten tényleg elismértetett az elv, hogy a megyéknek nemcsak tisztikara, de öszszes Rendei is felelősek ott, hol valamely bűn vagy kártétel mindnyájoknak betudathatik. Ha ezen elvet még a törvényhozás részletesebben is codexbe írja, többé ne féljünk hogy a tisztikar nem lesz ébrebb, a Rendek erélyesbek, mert önérdéke forgand mindenkinek latban. Ekkor többé azt sem mondhatjuk, hogy a collegialitas alá a bűn is biztosan rejtezik. Arra nézve, hogy némelylek csak ritkán vesznek részt a megyei közdolgok intézésében, nem szükség sok kivételes záradékot alkotni: ugyanis ha ki követeli maga részére a megyei jogok élvezhetőségét, az törje el ezen jogokkal viszonyosan járó köteleességeket is. A felelősség elve nélkül megyéinkben, — egység az öszszes kormányzatban természetesen soha nem lesz. De ha a mondottakat néhány szakaszban a törvényhozás tisztán határozottan kifejezi, a megyék bizonyosan nem gátjait, de legszilárdabb alapját képezendik a kormányzat egységének.

A megyéről azért mondatott, hogy azzal kormányozni nem lehet, mert: „a megye nemcsak ön ügyviteleit, ön beligazgatását, de egyszersmind az egyetemes végrehajtást, következésképp a kormány működéseit is ellenőrzi, — és sokszor megakadályoztatja a kormányt egyetmást eszközölhetésben.“ Igen ám, de épen ez azon jó oldala, mellyet már fentebb kiemeltünk, 's melly nyilván bizonyítja, hogy alkotványunk szerint a nemzet csakugyan maga vigyáz fel törvényeire, maga ellenőrzi minden rosszat, és nem enged maga fölött saját befolyása nélkül semmi törvénytelen elkövetetni. Azonban ebből épen nem következik, hogy a megyét viszont semmi hatalom nem ellenőrzi, mert ismét ott a Helytartótanács, ott a felséges fejedelemmel együtt az egész kormány: mindezen felsőbb hatalmak

rézsen állanak, hogy a megye se kövessen el törvénytelen. 'S míg ezen felsőbb hatalmak a megyének öszszes eljárását mintegy szálankint kezökben tartják és nyomrul nyomra ellenőrzik, megsemm ítetvén ezen eljárásokban a hibást és törvénytelen, — kérdjük: vajjon nem csupa ráfogás e a megyére az, hogy azzal kormányozni nem lehet, és hogy a megye mellett a kormányzati egység már elvileg lehetetlen? Csak világos törvény és ne önkény legyen az, a mit a kormány akar létesíteni vagy eszközölni: alig lesz példára, hogy a megye ellenállott valaha. Azon gyakor öszszetűközéseket, mellyek léteznek kormány és a megyék között, mindenek fölött tulajdonítsuk kimerítő világos törvényekbeni szegénységünknek.

Arra nézve különösebben, hogy a megyék igen sokszor gátolják a kormányt jobban is, jegyezzük meg, hogy, habár föltétlenül igaznak ismérhetnők is el, mikép csakugyan sok jótól fosztatott meg a haza a megyék akadékoskodásai által, — kétségtelenül még sokkal több rossztól mentették meg a megyék a nemzetet 's hazát. Ezt így is mondhatnók: ha valaha gyakran szokta volt a megye a kormány működését akadályozni, bizonyosan valaha gyakran szokott volt a kormány is a törvényekkel ellenkezni vagy épen törvénykivált akarni: mert nyílt törvény executioja a megyék hanyagságán igen is, de ellenzésén még soha sem törött meg. — Azon tekintetből, hogy a megye netalan sok specialis jótól fosztá meg a hazát, hasonlít az (a megye) egy családhoz, melly legjobb tagjait egyedül saját védelmére használja szüntelen, 's ezért ezen tagok egyéb jót a háztartásban nem igen eszközölni e tnek, mint a mindig veszedelmek közt forgó családot conserválják és megmentik az enyészettől. De hát ez nem érdem? És ha eddigelé ennél többet nem tón a megye, ez csak onnan van, mivel eddig csak Verbóczy népe volt jogos a megyében, míg a többi nép jogtalan. Legyen joga ezentul ennek is, és nem kellend a nemességnek csak őrizni az alkotványt és a hazát, a többi népnek pedig csak dolgozni az örökért, hanem megosztakozva egymással jog- és teherben, együtt bátrabban és biztosabban kezdet foghatnak aztán a kormányval, midőn ez a nemzet javára valamit saját ösztönéből végbevinni czéloz.

Sokan azt mondják, hogy a megye mellett azért nem lehet egység, mert az 52 megye 52 provincia, 's ugyanannyi provincialismus. Ez uraim, igen zavaros idea. Nezetünk szerint a megye, mert megye, nem teremt különböző érdeket és szétágzást, hanem az 52 megyének különböző területe, fekvése, szükségai, egy szóval különböző körülményei szülnék különböző érdeket, 's ezen nem változthat a centralisatio sem. De ez nem kormányzati egység-hijány, hanem csupán: természetes érdekkülönbség.

Mások meg akkor hiszik a megyét egység-gátlásért méltán vádolhatónak, midőn mint országgyűlési követek a különböző utasítások kiegyenlítésében, öszszeegeztesésében, vagy kijátszásában fáradoznak. 'S hogy itt bizonyos kivánt egységet alapítsanak meg, minden mélyebb elmélet nélkül a utasítások jognak föltétlen eltörlését fennen követelik. Ki akarjátok önteni a teknőbúla vizet? csak vigyázatok a gyermekekre! — A t. szerkesztőség engedelmeivel fogunk egyszer az utasítási jogról mi is bővebben írni; *) most csak arra kérjük az egység barátit: gondolkozzanak, és bizonyosan önmagukat fogják kapacitálni, mikép valamint a végre hatásban a egységet a megye nem teszi lehetlenné, szintugy a „törvényhozási egység és utasítási jog is igen szépen öszszefér a megyével.“

'S ekkép föltett kérdésünk második ágát is megoldottnak hisszük, 's talán elhiszi t. olvasónk is, a mit feljebb mondanék: hogy, ha nincs kormányzatunkban egység, ennek épen nem a megyerendszer oka, de legfőbb oka az, hogy nem bír a nemzet kimerítő jus scriptum-mal, hanem csak egy „tökéletlen jus consuetudinarium“ mellett kell az élet tengerén a hideg hullámok között is sokszor megizadnia.

Még kérdésünk harmadik ága van hátra, hogy t. i. „a kormány felelősségét a megye természete egyenesen föltételezi.“

Hogy alkotványos nemzetnek más mint felelős kormánya nem lehet, ez politikai axioma. És ezen axioma meg van erősítve törvénykönyvünkben is. Ott áll az 1495:34. cikk egészen egyszerű világosságban.

*) Legszivesebben ohajtja, sőt minél előbb megnyerhetését kéri a szerk.

Mi egy jük; m pontjál bizonyi ja ki a kormán kozás.

nyának törvény ezen ok csupán irva na nak év mód és korlani olly tón tája, a vagy el valakin törvény egy kar lelkü fé akar ler herrel 'S jól je mellett vagy e

De t a n.

M ről, mit ollyform az egyen a minis meg vé vel min körnek elkövet keznün netegte nek vsz lására; követet tetik va bünteth tek. Illy szert ke dök, me a vétsé

E ség egy erős ne egy erő Mert, u ban len — hog maga i gosan: nyunk nemzet ezen fe lenne megye lenben franczi sem az egy igi a legi nánk, u egy sz felelős idő is e

szinte hogy a den, va felelős teljeser ségleté ország nevezé nek ke jen alk hogy a

*) 's a kór szerubb

Mi egyébiránt itt e' törvényt csak mellékesen említjük; mert okoskodásunk nem a' positiv törvény álláspontjából fog kiindulni, mi csak elvileg akarjuk bebizonyítani, mikép a' megyei rendszer épen nem zárja ki a' kormányi felelősséget. Egyelőre azonban a' kormányi felelősség körül nem ártand egy kis tájékozás.

Hajigazjaj, hogy a' kormányzati egység hiányának legfőbb oka hazánkban a' kimerítő és világos törvények nem léte, bizonyára még igazabb, hogy ezen ok oka egyszersmind a' kormányi felelősség csupán papíroson létezésének. Mert noha meg van írva nagy könyvünkben az országos hivatalnokoknak évről évre számoltatása; de nincs megírva a' mód és a' formák, mellyek közt e' nagy dolgot gyakorlati szükség. 'S aztán hol a' merész halandó, ki olly tömkeleg mellett, minő a' magyarok Zandavestája, a' ministeri felelősséget elvállalni elég bátor vagy elég botor lenne? ki nem látja át, hogy, ha van valakinek elkerülhetlen szüksége tiszta és elegendő törvényekre, bizonyosan e' szükségét legjobban érzi egy kanczellár, vagy minister, úgy annyira, hogy jóllelkű férfi, ha zsarnok vagy báb (eine Puppe) nem akar lenni, a' mi törvénykönyvünk mellett felelettelherrel ministeri tárczát teljességgel nem vállalhat. 'S jól jegyezzük meg: hogy a' magyar törvénykönyv mellett a' kormány szükségképen vagy önkényű, vagy erőtlén. Medium non datur.

De tekintsük a' kormányi felelősséget elvontan.

Mi általában csaknem azt tartjuk a' felelősségről, mit a' büntetésekéről. Amannak határa is épen ollyforma, mint ezeknek. Szükséges mind kettő; de az egyik szintolly kevésbé szünteti meg általában a' ministeri hibákat, valamint a' másik nem szünteti meg végképen az emberi bűnöket. Miért? azért, mivel mind kettő csupán utólagos hatás. Minél nagyobb körnek árthat valaki, minél nagyobb rosszakat van elkövetni alkalmatlan: annál inkább kell mindig oda igyekeznünk, hogy ne a' concomitans büntetés félelme rettegtesse, de hogy létezzék előző rendszer a' bűnök vagy beszámítható nagyobb hibáknak meggátolására; mert lehet eset, hogy a' minister olly ténny követett el, melly által egy nemzet élete veszélyeztetik vagy megsemmisítetik. A' felelős ministert megbüntethetitek, de a' ténny nem történté nem tehetitek. Illy bűnök ellen — ismétljük — az előző rendszert kell befogadni, azaz olly institutiók alapítandók, mellyek lehetlenné vagy igen nehezzé tegyék a' vétséget.*)

Előző rendszer nélkül a' csupa ministeri felelősség egyedül ott ér valamit, hol annak egy nagy, egy erős nemzet kölcsönöz nyomatékot, hol e' felelősséget egy erős nemzet közérdeke és közérteleme támogatja. Mert, urak, nem hogy a' ministeri felelősség magában lenne nagy garancia, de épen ezen felelősség — hogy ne legyen csupán hiu íjesztő — Popanz — maga is supergarantiát kíván. Ugyan szóljunk világosan: ha csupán miniszteri felelősség lenne alkotványunknak minden garantiája, a' miszetszakadozott nemzeti állapotunkban vajjon mi által biztosíthatnók ezen felelősség realitását? Avagy nem könnyebb lenne é egy okos miniszternek (ha nem léteznék a' megye) bennünket megoszlottakat legyőzni, mint ellenben nekünk őt, annyi hatalomnak urát? Ha egy francia nemzet sem bir mindenkor egy Guizotval, sem az angol egy Peellel, akkor magyarainkkal egy igazi minister (megye nélkül, mindig oda értem) a' leggunyosb játékot űzhetné. Talán az sem volna nekünk, mik most a' spanyolok. — — — Még minékünk egy század mulva is jókor lenne csupán a' ministeri felelősségre bízni üdvünket — — — most még az idő is egy eldöntő ok a' centralisatio ellen.

'S midőn mi a' kormányi felelősséget mégis szinte czélul tűzzük, ezt épen nem azért teszszük, hogy aztán abban keressük alkotványosságunk minden, vagy csak legfőbb, biztosítékát. Mi a' kormányi felelősséget egyedül azért kívánjuk, mert először teljesen meg vagyunk győződve annak relativ szükségletéről; másodsor mert tudjuk, hogy alkotványos országban a' fejedelmi főnségen kívül minden néven nevezendő tisztviselőnek szükségképen felelősnek kell lennie. — Egyébiránt isten sohane engedjen alkotványos eszmék körül annyira tévednünk, hogy a' csupa ministeri felelősséget — bár az leg-

teljesb mértékben léteznék is — valaha elegendő biztosítéknak tartjuk egy nemzet szabad önállásának megőrzésére.

Pedig a' Hirlap centralisatiójának egyetlen koronája és garantiája ezen felelősségen áll. Ezért a' Hirlap föloldoz megvét és a' megyével mindent, elegendőnek tartván a' ministeri felelősséget, melly mintegy talizman épen a' legnagyobb veszedelmekben menten meg létünket. Ennek ellenében ha elgondoljuk, hogy a' felelősségnek mindig egyedül személyiség, személyes jellem az alapja, könnyen megítélhetjük becsét a' centralisatióknak, mellynek e' szerint olly valami képezi minden garantiáját, minnek alapja pusztá személyiség, 's a' mi épen ezért maga is — mint mondtuk — supergarantiát kíván. Például azon minister, ki egy külhatalmasság által megvesztegetve, már eleve gondoskodnék módok felől, az elkövetendő árulás után annak következtvényei elől megmenekülésre, kérdem: nem dönthetne é meg harczok idején sőt békében is nemcsak alkotványt de minden nemzeti önállást is? Jegyezzük meg, hogy ezt és illyest a' megyerendszer mellett tenni vajmi nehéz. A' minister ugyanis (ott, hol nincs megye) addig, míg a' törvényhozás őt kérdőre nem veszi, legnagyobb tetteiről is csak lelkiismeretének számol, és senki sem avatkozhatik eljárásaiba, annál kevésbbé tette indokainak vizsgálásába. Ellenben a' megye mindent nyilvánosan tesz, a' kinek tetszik mindenkor nyilván ellenezheti a' rossz vagy hibás szándokot. 'S ezért nehezebb a' megyerendszer mellett minden rossz czélzatnak, melly az alkotvány ellen intéztetik, sükerbe menni.

Ezeket összevonva, röviden e' három ponttal kívánunk felelni a' ministeri felelősséget egyetemes garantiául ajánlónak:

nem elég a' ministeri felelősség egyedüli garantiának

1) azért, mivel annak alapja csupán a' személyiség, az egyedi jellem;

2) mivel rosszat és hibát miatta elkövethetni a' nélkül, hogy a' minister szándoka gátokba ütköznek.

3) mivel a' már elkövetett büntényt utólag szerfölött nehéz a' hatalmas miniszteren megboszoszolni.

Mindezzel azonban koránsem azt akartuk ki magyarázni, hogy tehát a' felelős kormány előttünk a' köznyös dolgok közé tartozik. Mentsen isten ezen tulságtól is. Mi csak azt akartuk itt megvilágítani, hogy csupán felelősségre nem bízhatja üdvét józanul egy nemzet. Egyébkint azt mondjuk reá: az is jó, az is szükségese, sőt nélkülözhetlen egyike az alkotványosság biztosítékainak, következőleg ott, hol nem létezik, létesítendő.

Már most felelhetünk egyenesen e' kérdésre: mikép fér meg a' megye mellett a' kormánynak ezen felelőssége?

Sokan úgy okoskodnak: „hiszen a' megye legnagyobb részben maga a' végrehajtó hatalom, a' megye maga kormányoz; tehát legyen felelős a' megye és ne a' kormány.“ Igenis, legyen felelős a' megye mindenesetre. De hozzuk tisztábbra e' dolgot. Föltevé, hogy törvénykönyvünk rendszeritve 's hiányában pótolva van, a' törvények mindenesetre két-neműek: vagy közvetlenül a' kormány, vagy közvetlenül a' törvényhatóságok által végrehajtandók. Más szóval: a' végrehajtó hatalom honunkban meg van osztva. Ha a' megyére (mint a' végrehajtó hatalom egyik tényezőjére) nézve elismerjük sőt követeljük a' felelősséget, lehetetlen azt a' másik tényezőre nézve nem követelni. Ha a' fentebb idézett törvény (1495: 34) elő nem írná is a' király minden hivatalnokainak felelősségét, miután a' nemzet és a' kormány együtt birják az egész végrehajtást, a' szoros logika, az alkotványosság logikája hozza magával, hogy e' felelősség ne legyen csonka, ne legyen csak félig alkalmazott. Ott, hol a' kormány egyenes végrehajtó (mint p. o. a' Részek visszszakaposttatási kérdésében, — az egyetemes hazai jövedelmek kezelésében, — a' kamrai javak mint nemzeti kincs igazgatásában 'sat.) a' felelősség bizonyára őt egyenesen illeti; hol pedig törvényhatóságok a' közvetlen végrehajtók (mint p. o. a' közmunkákra, 's mindazon számtalan törvényre nézve, mellyek végrehajtása reájok van ruházva) itt ismét a' felelősség természetesen a' törvényhatóságokra nehezül. 'S így valamint a' végrehajtás joga meg van osztva, úgy ezen joggal járó teher is mindkét részt illeti. 'S ez nem is lehet különben. A' kormánynak a' törvényha-

tóságok végrehajtásánál nincs más feladata, mint az egyetemes eljárásokat folytonos evidentiában tartani, 's ha valamely hatóság netalán a' kormányzat egysége megbontásával czélozna valamely törvényt exequálni, ez esetben az öszszhangzást fentartani — 's a' hanyag vagy különben vétkes eljárásu hatóságokat a' törvényhozás előtt följelenteni.

Ugy hisszük, nincs szükség bővebben mutogatnunk, miszerint a' megye koránsem zárja ki a' kormányi felelősséget, miután épen a' megye felelőssége a' kormányt is leggyőzöbben motívalja és következteti, — nem lehetvén a' végrehajtó hatalom fél részben felelős, más részben nem felelős.

'S így befejeztük, tehetségünk szerint, feltett kérdésünk harmadik ágát is. Már most ismétljük:

Ha a' megyerendszer hibáit kijavíthatók;

Ha a' megye mellett a' kormányzati egység könnyen létesíthető;

Ha a' megye a' kormány felelősségét egyenesen föltételezi;

kérdés:

Van é okunk buzogni a' centralisatióért? van é okunk egy létező alkotványt lerombolva, ennek helyére egy mást, nemzeti körülményinkben sokkal gyengébbet, t. i. csupán a' ministeri felelősségnek pusztá személyiségen alapuló biztosítékát nyújtó*) felállítani? Ha nincs okunk, úgy nyilvános, a' mit fen a' 2dik pont alatt mondánk, hogy t. i. rossz a' terv is, mellyet a' megyerendszernek substituált a' Hirlap.

'S ennél fogva ha rossz a' logika, melly a' P. H. centralisationalis működésének alapul szolgál, 's rossz a' terv is, mellyet a' Hirlap előnkbe tárt, — talán remélhetjük, mikép: csakugyan a' mi jóslatunk teljesülend, azaz: nem a' centralisatio eszi meg a' megyét, de inkább a' megye a' centralisatiót.

Sokat, szerfölött sokat szeretnénk még e' tárgyról írni; azonban a' halomra gyűjtött anyagokat most már csak akkorra hagyjuk, ha azok feldolgozására bárhonnán újabb ösztönt**) kapunk. Keresz tur y József.

* A' pest-szegedi csatorna ügyében Vá sar hely n Pal ur komoly szöszatára egy öszinte szöszat. (Folytatás). Itt, gondolom, a' tisztelt olvasónak azonnal eszibe fog jutni: mennyire kell tehát ezen csatornának még az előásás után a' legmagasabb bugaczi tájékon mélyíttetni? Fen említettük, hogy az előásás, a' legemeltebb helyeken, az orgoványi 's bugaczi határ egy részében, 6 öl 5 láb mélységre van véve; ettől lefelé szükséges leend még a' csatorna fenekét mintegy 4 öt 5 lábbal a' vizerő használata 's emberi munka által sülyeszteni. Azonban ezen legnagyobb mélyítés is legföljebb 2 mérföldön, 's ezentul 2 — 3 mérföldön 4 öl, és így aránylag kisebbbedve, a' következő távolságokra 3, és 2 öl mélyítés fog szükséges lenni. Következésképp ez nem olly valami lehetetlen munka, mint némelly szükkeblűek hirdetni szeretik.

De mind a' mellett a' vizerővel dolgoztatás, egyedül talán helytelen nevezete értelménél fogva, némelly mérnököktől bátor és merész lépésnek fog tekintetni; az ollyantól pedig, ki a' vízipítésben magának nagy tudományt 's kitünő értelmiséget arrogál, pedig vizerővel soha nem dolgoztatott, teljes lehetetlennek fog állittatni. Mindenesetre tapasztalt, 's a' vezérárkókkal dolgoztatást tökéletesen értő mérnök foghat ezen munkába 's mindenesetre lehetséges, nem is valami roppant költséget igénylő

*) Ezen szavakból kitetszik, mikép a' P. H. még csak nem is igazságos, midőn a' B. P. H. vezérének szemére lobbantja, hogy ez főleg a' kormány becsületességében keresi az alkotványos garantiát: mert viszont a' P. H., midőn a' kormány felelősségét tűzi ki egyedüli garantiául, tulajdonképp nem is nyújt többet amannál. Ugyanis, ha a' becsületérés, férőnek ezen legerős érénypaizsa, hiányzik egy ministernél, ellenben elméje tulszárnyal egy egész nemzet minden bölcseségén (sőt sokszor nem is szükség igen elmésnek lennie), vajjon nem talál é száz és száz módot, hogy kijátsza a' felelősséget, és eljátsza az alkotványt? — Ha még tekintetbe vesszszük, mikép a' B. P. H. a' kormány becsületességén kivüla' megyét is meg akarja hagyni alkotványos biztosítéknak, míg a' Hirlap egyedül a' felelősségen keres minden biztosítékot, — ekkép amaz kétségkívül felüti, sőt felülmúlja emezt. A' kormány becsületessége és a' kormány felelőssége, (ha magukban léteznének, mint egyedüli biztosítékok) igen olly arányban állanak egymáshoz, mint 19: 20 — 1. Vagyis: az egyik 19, a' másik egy hiján 20. Az értekező.

**) Ha e' végett idecsatlott szíves és bizodalmas kérelmünk némi ösztönül szolgálhat az érintett anyagok feldolgozására, megújítva és sokszorososan ismételve idő függeszűk azt. A' szerk.

*) Hát a' tisztújítási követválasztási kihágásoknál 's a' korteskedésre nézve vajjon nem szinte ez é a' legczélzserűbb intézkedés? — Szerk.

munka, mellyhez még azon könnyítő körülmény is járul, miszerint a csatornának a vizerő használata melletti mélyítettése, csak a majsai határtól a kerekgyházi határig, legfeljebb 7 mérföldön, ép azon helyen, mellyet a víz legelőbb fog ostromlani, igényeltek; mert azon alul a fölül, illetőleg a Dunától Kerekgyházig, és Majsától a Tiszáig, mint alacsony fekvésű földzeten, emberi erővel és a kívánt mértékekre könnyen kimélyíttethetik és szélesíttethetik a csatorna.

Hogy a vizerőről némi fogalmunk lehessen, néhány példát hozok fel. Képzéljük a folyók mentében hány csavargós, többfelé elágazó és számos mérföldre elnyúló, elegendő szélességgel és mélységgel ellátott fokot, ereket, azaz vízfolyásokat találnunk; ezeket bizonyosan a szerteséjével terült vízradások, még pedig a víznek nem özpontosított, de gyöngült erejével, és 100 ölre alig fél hüvelyk eséssel ásták. Tekintsük több folyóink mentiben a végrehajtott átvágásokat, mellyeket a víz ereje minden utóbbi segedelem nélkül, csekély előásásból néhány év alatt nagy szélességre és mélységre kihordott; például képzéljük Beszédes ur által Batánál, Bajánál, Mohácsnál készített nagy átmetszéseket, ezek 6-8 öl szélességről kevés idő alatt, és jól megjegyezzük, minden későbbi segítség nélkül, 200-250 öl szélességre nagyultak. Képzéljük honunk több megyéiben azon roppant, néha 10-15 öl mélységű és nagy távolságokra tartó árkokat, mellyeket csak az esővízek 10-12 év leforgása alatt, nem ritkán az emberek által tett akadályoztatások és gát-lások daczára, kikötöttak. S végre számos naponkénti tapasztalás között megemlítem Hontmegyében a Szikincze és Selmecz vizek folyásait; ezek, nem mondom helyesen*), egyenes csatornákra vétettek, és a csekély előásásból 8-10 év alatt több mérföldre roppant, illetőleg 3-4 öl mély és 18-25 öl széles árkok mosattak egyedül a víz ereje által, és pedig, jól megjegyezzük, minden emberi erő segítség nélkül, erős kövecses földben. S miért látta el a természet a sebes folyású patakot, ugyszólván, egészen kő vagy kavicsos fenékekkel? Bizonyosan azért, hogy a víz ereje azokból iszonyu mélységű árkokat ne vájthasson.

S im, ha mindezeket kellő figyelmünkre méltatjuk, lehetlen a víz erejét el nem ismernünk. A vizerővel dolgoztatás még csak ezentul fog kifejlődni, s a nélkül folyóink szabályozásában sem boldogulandunk; mert azon célra a szükséges munkákat lehetlen emberi erővel meggyőznünk és tökéletesen végrehajtanunk. A vizek körüli munkáltatás — kivéven egyes vízepítvényeket — még azon fokon áll, hogy abban nagy előhaladások történhetnek. Így csak az újabb időkben hozták lassankint tisztába a szarításoknál a derivatio és exsiccatio rendszerét is, mellynek ismeretlen volta miatt, nem épen nagy idő előtt még korunkban is több százezer napszámra menő hasztalan munkák tétettek; azonban most az említett szarítási rendszer jól alkalmazása mellett, a legkérdésesebb szarítások körül is biztosabban haladhatunk.

Ezeket előre bocsátva, taglaljuk Vásárhelyi urnak Beszédes ur tervére kelt czafoló okait.

1) Az azt mondja V. ur: „B. ur az egész csatorna völgyeletét egészen víz erejével szándékozik kimosatni, s kiszámítja, hogy a csatornából kikötendő föld 21,766,000 köb-öl téri foglal el; s lehuszán az előásásból kikerült földtömeget, lenne a vízre — melly másodperc alatt legfeljebb 100 köblábnak tétethetik — bizandó kivájas több mint 20 millió köb-öl s így minden 4 köbláb víznek 1 köbláb földet kellene egyre másra elsepreni, hogy a javasló feltételének eleget tegyen.

2) Fellet. Beszédes ur a csatorna völgyeletét nem akarja, s nincs is szándéka egészen a víz ereje által kimosatni, hanem, s egyszer mindenkorra jól megértse V. ur, az évenként 250-300 ezer pengő forint feldolgozandó költséggel eszközölhető roppant emberi munka mellett, a víz erejét annyiban fogja segítségül használni, hogy a partokból dűledező, s a vezérárkokból kiásvott, és bent a pandalokon hagyott földet, azon nagy vízmennyiséggel, mellyről rendelkezhetik, s azon nagy eséssel, melly a csatorna Tiszáig birand, a Tisza vízöntéses lapá-

*) Nem mondom helyesen, azért, mert valamint mindenben, úgy a vízmunkáknál is egyik extrémumból a másikba lehet átmenni, ha a szabályozó mérnök a víz eséséhez, tömegéhez s a vizágy földje fajához okszerűen nem intézi munkálatit. H. J.

lyaiba lehordatja a helyett, hogy azon tömérék földet drága pénzért a felső partokra kiemeltetné. A vezérárkok, mennyire t. i. a föld faja megengedi mindenkor függőleges oldalakra ásatnak, következésképp a víz beeresztése után dűledezni és szélesedni fognak, s ezen szélesedés a víznek évenként növekedő tömegéhez képest szinte nagy mértékben növekszik. A munkáltatás alatt az előásás után eleinte kevesebb lesz ugyan a víztömeg, de aránylag nagyobb az esés, s a mint a folytonos munkáltatással a csatorna lassankint mélyebbre süllyesztetik, fogyni fog az esés, ellenben szaporodni a víztömeg, mivel ebből a csatorna annál többet lesz képes elfogadni; következésképp a vizerő, csak azt ügyesen kell tudni vezérelni, soha sem fog hiányozni. Különb Beszédes ur nemcsak emberi erő, hanem bizonyos gépek alkalmazása mellett is fogja hamarítani a csatorna-mélyítést, hanem 7-8 mérföld hosszú legemeltebb részében. Az eféle munkáltatás talán csak V. urnak tetszik valami rémitő lehetlenségnek. Megvallom, V. urnak fogalma sincs, mennyi emberi erőt lehet megkímélni ott, hol a mérnök elegendő vízmennyiségről és esésről rendelkezhetik, s kénytelenítve ösztintén megvallom, V. urnak fogalma sincs a vezérárkokkal és kúvetirozási rendszerrel eszközölt munkáltatásról; mert életében nagyobb ástást 1-2 ezer ölre sem tétetett.

S most lássuk V. urnak fentebbi számtételét. Megvallom, hasonló határozatlan calculust soha sem hallottam. Ha már V. ur azt akarta megtudni: egy köbláb föld elvitelére hány köbláb víz esik, következőleg kellett volna számvetését tennie. Azonban mielőtt ezt megmutatnám, hamis adatait szükség ismét devalválnom. Azt mondja V. ur: hogy az egész csatorna völgyeletéből kikerülő föld 21,766,000 köb-öllet teszen. Kérem alázsan, nagyon csalatkozik, mert az csak 10,440,666 köb-öllet fog tenni Beszédes terve után, midőn a Harasztitól Szegedig körülbelül következő tökéletes állapotjára kiképeztetett. *)

Csatorna-hossza.	Mélysége.	Alsó szé- lessége.	Felső szé- lessége.	Közép széles.	Köb-tömeg.
1 mf. = 4000 ölben	11° 4'	8° 36'	22°	1,026,666	
1 „ = 4000 „	11°	8° 34'	21°	924,000	
2 „ = 8000 „	10°	8° 32'	20°	1,600,000	
2 „ = 8000 „	9°	8° 30'	19°	1,368,000	
2 „ = 8000 „	8°	8° 28'	18°	1,152,000	
2 „ = 8000 „	7°	8° 26'	17°	952,000	
3 „ = 12,000 „	6°	8° 22'	15°	1,080,000	
9 „ = 36,000 „	5°	8° 18'	13°	2,340,000	

Összesen 10,442,666

Méltóztassék csak V. ur ezek szerint utánam még egyszer kiszámítani, meg fogja látni, ha akarja, hogy körülbelül csak 11 milliót hibázott, pedig a fölvetett mértékek, az általa adott állóvízű csatornánál jóval nagyobbak; mivel én az alsó szélességet 8 ölre veszem, midőn V. ur azt csak 6 öl — 4 lábba vette; s e szerint lesz a felső vízszint szélesség B. terve után 12-14 öl, midőn V. ur állóvízű csatornájának azon szélessége csak 10 öl és 4 láb lenne. S ha még a fenebbi mélységekből egy öllet levennék, pedig levehetnék a nélkül, hogy a csatornának tökéletes állapotját nagyon megcsontkítanók — a számításban még sokkal kedvezőbb leend az eredmény a csatorna völgyeletéből kikerülő egész földtömegre nézve.

Első évben a Duna közép és magasabb vízéből, az előásáson a Tiszába lefolyható vizet, szakértőleg egyesítve a turjánok és az egész környék vizeivel, könnyen vehetjük minden másod perczen 80 köblábnak, második évben, midőn a csatorna völgyete, az ismétli munkáltatás s egy évi bent folyó víz ereje által némileg már bővült, vehetjük a lefolyó vizet minden másod perczen 100 köblábnak, s így aránylag növekedvén a csatorna völgyete, biztosan vehetünk harmadik évben 160, 4ikben 260, 5ikben 390; 6dikben 530 köblábat, s így 6 év eltelte alatt vehetünk közép számitással 250 köblábat minden másod perczen. Egy év alatt a csatornán lefolyó víz idejére első három évben vehetünk 200 na-

*) Beszédes ur tervében a csatornafenek meghatározásában két vagy háromféle mélységet jelöl ki, mellyek közül a csatorna jövődó állapotjára s összes költségre nézve választanunk lehet. Azok közt, az itt meghatározottnál valamivel nagyobbbat is ad elő, azon oknál fogva, miszerint a csatornát, ha ez már egyszer az itt előadott fenékre lesüllyesztetett, könnyű egyuttal még egy pár öllel alább is szállítani. Azonban mi ez uttal vegyük fel azon fenéket, vagy is a csatornának azon mélységét, mellyre, ha az lesüllyesztetik, tökéletes állapotját azonnal elerend. S ezen fenéket kellett volna V. urnak is számításában felvenni, ha jó szándékból czafolá B. ur tervét.

pot, az utolsó három évben 250et; a többi napot a legszárazabb hónapokban az évenkénti munkáltatásra számíthatjuk. Ezen adatok nyomán 6 év alatt az egész csatornán lefoly 29,160,000,000 köbláb víz. Most lehozva az előásásnak földtömegét, marad 9,442,666 köb-öl föld a vizerő által eltakarítandó; illyformán, ha az előásáson kívül semmi föld sem emeltetnék ki többé a felső partokra, egyremásra 14 köbláb víz esik egy köbláb föld elhordatására. Ha tehát mindezeket V. ur meg akarja fontolni, át fogja látni, hogy a Dunától a Tiszáig folyva 14 köbláb víz 22 mérföld hosszú útja alatt 1 köbláb földet könnyen elmoshat. Következésképp ha szoros számitás alá vesszük is a tárgyat, a lehetőség nagyon világos, pedig felvett adataimat, hogy a számtétel annál biztosabb legyen, mindenütt kelleltnél csekélyebbre, a csatorna méreteit ellenben bővebbre vettem. Különb, ha még a felső alacsony fekvésű szakaszban, nevezetesen Harasztitól Kerekgyházig 1,440,000 köb-öl földet a felső partokra emberi erővel kiemeltetünk, és a csatorna kiképződése idejét egy évvel megtoldjuk, sokkal kedvezőbb leend számításunk eredménye, és a csatorna életbeléptetésének lehetősége; s ez esetben közel 30 köbláb víz esik egy köbláb föld-elmosásra.

2) Második ellenvetése V. urnak az: „hogy a csatorna alsó részeiben olly szilárd agyag föld gyanítható, melly daczolja a víz megtámadásával, sőt lehet, hogy olly mélységben kőrétegek is vannak, de százalok mulca sem tenné meg cárt hatását, és a legjobb esetet föltelezve, sem mosna egyebet egy rendetlen vad árkoknál.

Fellet. Hogy a földnek milly faja létezik alsó részeken, azt csak a tökéletes megfuratás által tudhatnók meg. Azonban a kutak mélységeit vizsgálva, természetlanilag homokkal vegyest agyagföld gyanítható. Ezen megfuratását, s tökéletes megvizsgálását a csatornavonal környékének B. ur is szükségesnek föltételezi, s a társaság által eszközöndő első lépésnek tartja. B. tól méltányosan többet nem kívánhatunk annál, hogy a csatorna vonalát saját költségén kikutatta s annak létesítéséről, a nemzet százados ohajtását teljesítve, tervet készítet. Azonban, ha egy pár öl mélységben szilárd keményföld léteznék is, az csak a csatorna tökéletes végrehajtását legelőbb 1-2 évvel késleltethetné; mert a legszilárdabb agyag nemű föld is — ha az függőleges oldalakkal aláasott árkokkal metsettik át, minélfogva átvágott rétezeit a víz némileg elszedhessé s megragadhassa, kivált ha azon nagyon segítő körülmény is hozzájárul, miszerint jelen esetben, a csatorna víztartó völgyete hol szárazzálja a levegőre, hol a víz alá fog tétetni — feloszlan szokott és dűledezni, s csak ezen dült részeket, úgy a vezérárkokból kiásvott, és részint emberi erővel, részint gépek alkalmazási mellett elaprózott földet akarja B. ur a víz erejével a csatorna legkérdésesebb részéből, a helyett, hogy nagy költséggel a felső partokra kiemeltetné — az alsó vidék lapályaira lehordatni. Nem akarja tehát B. ur, mint fentebb is mondatott, az egész csatorna földét egyedül magára a víz erejére bízni; hanem a víz erejét mintegy segítségül a föld tova vitelére akarja használni; minek helyességét a vizek körül dolgozók előtt a taas talás bizonyítja. Ha pedig a csatorna alsó részében ollyonem kőrétegek léteznének is, mint imittamott, például a czeplédi határban találhatók, ezek darázs-homokkó neműek, vékony rétegeztűek, és könnyen töredezők, s ezektől tapasztalás után a föld könnyen elválik. Ezen kőrétegek tétethat, ha néhol tapasztaltatnának is, időnkint a csatornának nagyobbuló szélességéhez képest emberi erővel könnyen ki lehetne szedni. Mindezen előadott nehezítő körülményekből okszerűen azon következtetést húzhatjuk: hogy a csatorna költsége egy vagy két millió pfttal többé kerülhet, s vagy két évvel később érheti el tökéletes állapotját, és nem azt, mit V. ur állit: hogy a csatorna létesítési lehetlen.

Mondja továbbá V. ur: „hogy a legjobb esetben is ezen csatorna nem moshatna egyebet, egy rendetlen vad vizárokna. Itt V. ur nyiltan kifejezi a vizek körüli munkálatokban járatlanságát, vagy talán csak épen ellenkezni szerető jó akaratát (?); mert egy részről legjobb esetben is a mennyire megengedi a víznek erejét, azt annak rendetlen munkájával meg akarja semmisíteni, mi csak akkor történhetnék, ha az előásás után a csatornába eresztett víz egészen magára hagyatnék, és a csatorna

munka a fente éven mélyeb a víz e sitva re ban ve rendes nem eg kütűöt törekeo könnye ezek tö volna e hető do
H
A' vála Károly sobb h lehesse folyam zatot : özpont melly a hatlan k elem 14 pedig r seggel okokat pártola is. A 3 san me azon né kötelei jai besz keblébe jogszer szállási meggon gyűlésé magyar szen ma terjeszt lési tag bér fölö nek hel részről czéltől megny gyűlési ról 20, porták 5305 ft megyén 308 ft. gye ált és Zagy vőség t ben, mi pontban követel htszen az ezen ben nem magyar lók úgy tetvék gyar ny mek a' fölterje alkalon hogy m főtörvé tartása tetnek tóbul is váltópe Ez azon lőztete melly a azon di Béla al gyeztet lőt Zá azonba függes nem m kívánat tétetet

munkájához többé emberi kéz nem járulna. Azonban a fentebbiekből világos, mikint a csatorna, minden évben legalább kétszer a víz levétele után újabb s mélyebb vezérárkokkal láttatnék el; következésképp a víz ereje az ázott árkokban mindenkor öszpontosítva rendben tartatnék, és sodra a kitűzött irányban vezetnék, s így a víznek munkája is csak rendes lehetne. S ha megtörténne, hogy a föld nem egyenlő öszszetartása miatt a csatorna vize a kitűzött irányból oldalvást csapna s görbületet vájni törekednék, a jól alkalmazott vezérárkokkal ismét könnyen kellő rendbe hozhatnék. Igen ám; de mind ezek tökéletes felfogására, V. urnak tanulni kellett volna előbb a vízerővel és vezérárkokkal eszközölhető dolgoztatást. (Folytatjuk).

Horvátországi tartománygyűlés folytat.
A választványi munkálat 33. dik pontja tárgyazza Károlyváros azon folyamodását, melyben ez legfelsőbb helyen könyörög, hogy a vár belsejében is lehessen szilárd anyagokból rakatni épületeket. E folyamodás támogatására az illető város által felhozott a kereskedés, mely leginkább ezen városban öszpontosul, nemkülönben említetik a tűzvész is, mely a faanyagból rakott épületekben helyreépíthetetlen károkat okozhat; így az idén is ezen pusztító elem 14 ilyen faházat hamvasztott el, melyek közt pedig néhány gabnatar volt e fajbeli nagy mennyiséggel ellátva. A választvány tehát mindezen támokokat figyelembe véve Károlyváros folyamodását pártolandónak javasolja a tartományi gyűlés által is. A 34. pont szól a tartománygyűlésre hivatalosan megjelendő tagok szállásáról. A választvány azon nézetből indulva ki, hogy egyrészt a jó rend kötelességévé teszi ugyan a tartományi gyűlés tagjai beszállásztatását azon hatóságoknak, melynek keblében ezen gyűlések tartatnak, de más részről jogszerűleg nem kívánható, hogy illy városok lakóji szállásaikat ingyen kénytelenül tessenek átengedni; meggondolva egyszersmind azt, hogy a tartományi gyűlések soha sem tartanak oly hosszú időig mint a magyar országgyűlés, ennél fogva ez esetben egészen más szabály állítandó fel s következő javaslat terjesztették elő: azon esetben, ha a tartománygyűlési tag s az illető háztulajdonos a kiadandó szállásbér fölött meg nem egyezhetnének: a bán, vagy ennek helyettese bizottságot fog kinevezni a rendkésről 3, s a városról 2 tagból állót, kiknek e czélból mondandó ítéletükön mind a két fél köteles megnyugodni. A 35. d. pont szól az 1843. ki országgyűlési költségekről, melyek e tartományok részéről 20, 131 ft. 48 kr. pp. mennek. Ezen összegből a porták utáni kivétel szerint Varasd megyére jut 5305 ft. 21 kr., Kőrösre 3660 ft. 22 kr. és Zágráb megyére 10,857 ft. 28 kr. s végre a parti kerületre 308 ft. 37 kr. p. p. Ebből letisztított Varasd megye által 5107 ft. 3/4 kr., Kőrös által 3489 ft. 7 kr., és Zágráb megye által 10,094 ft. 33 kr. a hátralevőség tehát összesen 1441 ft. 4/4 kr. tesz pgó pénzben, mi az illető hatóságok által behajtandó. A 36. d. pontban említetik Pozsega megye s Károlyváros követei által előterjesztett azon sérelem, miszerint a hűtszemélyes tábla úgy a pesti felváltótörvényszék az ezen tartománybeliek által oda fölebbvitt pörökben nem latin nyelven szerkesztik ítéleteiket, hanem magyarul; továbbá, hogy az e tartománybeli tanuló ügyvédi vizsgálatnál több nehézségnek tétetvék ki az által, hogy az előtők idegen (?) magyar nyelven kénytelenek adni feleletet; ezen sérelem a választvány javaslata szerint a felségének fölterjesztendő, s orvosoltatásuk sürgetendő. Ez alkalomnál K. Buccari kerület képviselője kíváná, hogy mivel a bán tábla, mint a mellék-tartományok főtörvényszéke jogosítva van ügyvédi vizsgálatok tartására s oklevelek kiosztására, ezen jog szélesítetnék egyszersmind oda, hogy ugyanaz előtt a váltótul is tétethessék ügyvédi vizsgálat s hogy az a váltóperekben is bíraskodhassék fölebbezés útján. Ez azonban mint törvény- és gyakorlat-ellenes mellőztetett. — A 37. d. pont értekezik azon emlékről, mely a grobniki téren szándékolattik fölemeltetni azon diadal örökítésére, melyet itt a horvátok IV. d. Béla alatt a dühöngő tatárokon vívtak ki. — Megjegyztetett: mikép ezen emlék felállítására jóval ezelelt Zágráb megye által indítványoztatott, létesítése azonban felsőbb helyről érkezett leiratnál fogva felfüggesztetett addig, míg hiteles historiai adatok nem mutattatnak elő ezen diadalt erősítőleg. — E kívánatnak a választvány véleménye szerint elégtételt, mostan tehát arról illik gondoskodni: hogy

az emlék-felállításra kívántató töke önkéntes adakozás útján gyűjtessék öszsze. Ez érdemben a jövő tartománygyűlés fog határozni, akkorról, i. a követek ide vonatkozó utasításokkal ellátandók. — Ezen pont után rövid pihenés tartatott, mit Károlyváros követe használván, figyelmezteté a rendeket a folyó 1843. ki év végével a kormány által szándéklott harminczadi felügyelőség (inspectoratus) Horvát s egy Szlavonországban lenne létesítendő, de mégis úgy, hogy Varasd megye az egész Zagoriával a körmen-di s Magyarországnak egyik határszéle a szlavóniai felügyelőséghez tartozzék. Szónok ezen szabályozásban nemcsak azt látja: hogy a két ország közti határok a kormány által legkevésbé sem vétetnek figyelembe, hanem egyszersmind veszélyt sejt a mellék-tartományok municipiumai s nemzetiségére, minthogy ekép a magyar nyelv könnyen bejuthat ezen tartományokba (oh! oh!); utasításánál fogva tehát indítványozza: hogy az ezt akadályozó lépések idején tétessenek meg s egyszersmind jelentessék ki: hogy mivel Horvátország és Szlavónia egyedül is elég nagyok két olyan inspectoratusra, az különösen mindenik tartományban állitassék fel, s az ezen hivatalra alkalmazandó egyedek beszüllött horvátok vagy szlavonok legyenek. Ez indítvány a jelen voltaknál nem talált pártolásra azon okból: mivel e tárgyról jöllehet már öt év óta beszélnek az emberek, mégis mind e napig mi sem történt, mi a rendeket ez érdemben felszólalásra ébreszthetné. Ha mindazáltal a szóba hozott szabályozás csakugyan megtörténne s általa a rendek nemzetiségüket vagy municipális jogait látnák esonkittatva: akkor ez érdemben sérelmet kiáltva, repraesentálnak a felségének. A 38. d. pontban áttér a választvány azon követjelentésre, melyet az országgyűlési követek ezen tartománygyűlésnek benyújtanak. Erre vonatkozólag a választvány következőket sorol elő: 1) Nehogy többször hasonló események forduljanak elő, minők a közelebbi magyar országgyűlés alatt a verificatioi kérdést támaszták, a követek megbízóleveleik ezentulnem pecsét alatt fognak kiadni, hanem nyilt alakzatban egyszerű bizonyítványkép. 2) Felírás terjesztessék a felségéhez azon előítéletteljes (praejudiciosum) törvény tartalma ellen, minél fogva az unitariusoknak ezen tartományokban polgári jog adassék. 3) Hasonló eljárás történéjk azon törvényjavaslat ellen, mely a zsidókat polgári jogokkal akarja felruházni. 4) A katonai élelmezés megváltására az orsz. által egy millió ajánlatván, ezen ajánlat felírás által pártolassék s kéressék meg a felsége annak elfogadására azon hozzáttétellel: hogy a három szlavóniai megye is minél előbb mentessék föl, minthogy nyakukon is miként Horvátországnak határorok ülnek, tehát sorkatonaságra szükségök nincsen. 5) Minthogy a Batvánál építendő Dráva vizeni hid megengedtetése több rendbeli felírásban már kéretett, újabban is sürgetessék ez érdemben leirat. 6) A minden tekintetben szükséges és czélszerű szabályoztatása Turopolyának, mely a tartománygyűlési jelentésnek 40. d. és 41. dik czikkeiben érintetik, addig függőben hagyassék, míg az ezt helyeslő kir. leirat megérkezik. 7) Ujittassék meg azon felírás, mely még az 1844. ki nov. 5. én tartott bán tanácskozványból terjesztetett föl, hogy t. i. azon kerületnek fenytőháza, melyhez ezen tartományok tartoznak, Pozsegába tétessék; ha pedig ezen kívánatnak elég nem tétetnék, akkor ezen tartományok számára külön fenytő börtön-építtetés megengedése kéressék. Hogy pedig ezen tartományok növendék polgárai a bányász-tudományokban szerezhessenek ismérteket, a választvány czélszerűnek látja a felségét alázatosan megkérni, miszerint a selmezi bányász-akademiánál kiosztatni szokott tanulói segédjékben (stipendium) évenként ezen tartományok ifjából is legalább kettőt részesíttetni kegyeskednék. 8) Minthogy a turopolyai gróf magaviselete a magyar országgyűlésen a követjelentésben eléggé megrovatik, reá a választványban mi megjegyzendője sincs. A tartománygyűlésnek többi jelentéspontjai, vagy inkább utasításadái azon gyűlésre halasztattak, mely a kihirdetendő magyar országgyűlés megnyitása előtt fog tartatni.

Budapesti napló. (Dec 11. kén.) Nemzeti színházunkról darab idő óta sok örvendetést írnak lapjaink és méltán, pártolattas tekintetében, — mert régtől fogva nem tapasztalánk annyi részvétet a közönségben e magas rendeltetésű intézet iránt, mint jelenleg. Nem mondhatnók, hogy keresett változatosság, új darabok, vagy lát-

ványok csábitanak a sokaságot e majd mindig telt színházra, hanem inkább egy részben az előhaladást tett nemzeti elemnek köszönhetni ezt, mely folyton buzdíja a fővárosi népet lelkesedéssel karolni mind azt mi, nemzeti fölvirágzásunk díszelőnyéül szolgál; más részben a német színház hanyatlása is egy ok erre; de nem tagadhatni meg színészninktől is azon ipart, mi által olykor majd minden igazságos kívánatot kielégítőleg működnek; szívükön hordván azon czélt, mit munkásságuk végeredvényéül tűzött ki a nemzet akkor, midőn számukra ama hasznos műcsarnokot alapította. Jelesb írónknál szeretnénk ez érdekében nagyobb munkásságot látni, mert mint tapasztalás bizonyítja, kezdők próbálkozásival igen ritkán elégíthetnek a közönséget; mely már eddig is majd minden helyre kerülhet, s üres páholyt vagy zárt széklet legföljebb némely jutalomjátékok idején tapasztalhatni. — Mult szombaton Telepy jutalmaul — nem tudni mi okból? — későbbre halasztva az „unatkozott“ kacagató vigjáték adatott; mely alkalommal a jutalmazott saját készítenyű „ködfátyolképeit“ is mutatta, melyek az eddig adott e fajakkal vetekednek, sőt némelyek, az alakok aránytalanságát kivéve, fölül is haladják. Telepyt a közönség tapsokkal és számos éljenző kihívással fogadta, mit ő meg is érdemelt. Előadás után barátitól becses értékű ajándékkal tiszteltetett meg. A rendezőségűl több pontosságot kívánnánk az előre hirdetett jutalom-játékok napjaira nézve, miszerint ne lennénk kénytelenek minmagunk is kételkedni mondottainkról; mint legközelebb több rendű jutalmazás közül csak egy történt a kiszabott időben, Holnaputánra dec. 13. kára tűzetett ki L e n d v a y n ó javára bérletszűnéssel először: „Falura kell mennie“ vigjáték 3 felvonásban; francziából Bayard és Vailly után. A derék színésznőrül nem szükség ajánlólóg szólanunk, eléggé ismértetes a név, miszerint jutalma olyan legyen, minőt az érdemtárgy és áldozó művészet igényel. — A budavári alagut ügyében Széchenyi István gr. ő nmlga elnöklete alatt tartott gyűlésben a társaság teljesen megalkult. A költség 300,000 p. fra tervezeték, mely öszszeg 3000 d. 100 pftos részvény útján szereztetik be; az építés pedig, mivel az alagut csak az állóhid megnyitása után vétetendik használatba, még bizonyos időre elhalasztatik. — Erről bővebben értesítend külön cikkünk. A városliget díszítésére az eddigi roskadozó fakutak helyét öntött vasból készült részesővű bodonok pótlandják; a világításra 6 vasöntetű oszlop állitattott s az öszszes költség 857 frt pgó. Ezenkívül a ligeti tópart s a belsejiget-oldal terméskövel erősítettetett meg; mi előlépésül tekinthető a meder további betöltésére. — Pest város népessége az eidei öszszeírás szerint 88,618 lélek, melynek 30/100 a Terézia külváros népessége teszi. Körülbelül negyedrészt szolgalep, hatodrészt zsidó, kik közel József és Ferencz külvárosra jut egy század, Leopoldv. 21, Theréziavárosra 76 század rész. — Teljes méltánylattal idő a kegyessége iránt el kell ismernünk, hogy mindeddig csak a kalendáriumokban van tál, s az idő e vidító szeszélyeskedést helyesebben nem választhatta volna. A gőzhajózást csak egy-egy kis köd, meg pontatlanság akadályozza; hajóhidunk azonban már annyira meg van viselve, hogy a bérlők néha néha csak 9 órakor merik megnyitni közhasználatra; e gázdálkodással alkalmasint még kihúzhatnák tavaszig, ha tölök függne. — Minthogy város-gorombaságról rég nem szótunk, szinte azt hitetnék, hogy az illetőknél kiment már divatbul ama díszes foglalkozás; de ép ellenkezőleg; mert most gyakran annyira megszelídültek, hogy hasinos hajadon megy át előttük, meg nem állhatják, hogy vele ne enyelegjenek — botránykozottól fog. — Az órák óráji rozszul járnak; néhány nap alatt t. i. bűnös kezelés által közel husz került zálogházba; a dolgok jól élő legények intézték, de midőn játékok komoly fordulatot von, egyikük megszökött; a másik börtönben hűsöl. — Multkor egy társaság körben két fiatal egyedet hallánk vitatkozni: az egyik kedélyesen mondá, hogy rövid időn angol frakkot készített magának; — de ugyan illik e az? — szól hevesen a másik — vajjon nem lenne é illőbb a magyar frakk? ebből nevetés támadt; egyébiránt nem esoda, mert némelyek azt sem tudják, hogy a honi melyik fán terem. — Szeretnők tudni, minő elemekből állott védegyelet előtt a zeneművészet? legujabban e téren egy új törvényt fűdöztek föl, honi re un lo n név alatt s uton utfélen hirdetik a barátaság közönségnek. Honi mulatság elég lehet: de hogy zrinyt ölsünk, keringőt járjunk, champagneit igyunk, nemetül együnk, s végre egymás hájába kapjunk; abban ugyan magvát sem látjuk az unióknak. — A pesti kör és nemzeti köregyesülésének magvai elvettettek; majd meg látjuk: jó földbe hulltak e? azok ha kikelnek, mi is megharsogtatjuk az örömkürtöt.

Spanyolország.

Nov. 20. kán mint a királynő névnapján fényes udvari gyűle és kézcsofolás tartatott a palotában; éjjel pedig Narvaez házában még fényesb táncmulatság, melyre a hivatalosak s nem hivatalosak közlül annyian jelentek meg, hogy a terem szűk lön kényelmes elfogadhatásukra. A kir. család is megittszelé miniszterének ezen estélyét magas megjelentével; másnap pedig a miniszter egy kir.rendelet által első osztálybeli spanyol granddá és velenciai herczeggé neveztetett ki díjmentesen. Az új herczeg azonban mindinkább népszerűlenedni kezd, mire sokat tón az által, hogy a nála megjelenő ösz kortársakat, midőn nagyszerű megittszeltesén szerencsekívánataikat fejezék ki, lealázó gunnyal fogadá: kétkedvén t. i. azon, hogy akadhat valaki, ki az ő megittszeltesén örülni képes lenne? — Spanyolor-

szág minden tartományból nyugtató tudósítások érkeznek az idej aratás bőségéről; egyetlen ország az ez évi Európában! — Navarrában rablócsapat dula-

Franciaország.

Az ellenzéki sajtó egy Buenos-ayresből nyert oklevél birtokába jött, melynek értelmét különféle szín és alakban igyekeznek a közönséggel tudatni.

hány pillanatra, hogy azt atyjának megmutathassa, azután pedig különféle tekervényes okokból azt vég-

Anglia.

A Spectator egyik számában közli az idej aratás eredményét Európában és Amerikában, s innét némi észrevételeket tesz az angol gabnatörvények

tartományok kívánatit bírni némileg is kielégíteni. Ebből látható, mikép Európa egy beallható szükség

Olaszország.

Az orosz czárnak római látogatása mint látszik, dec. 5 — 6ig elhalasztott, de annál sürűbben váltogatják egymást a részint Pétervárból, részint Pa-

99dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

Hirdetés.

A vakok pesti intézetében a felügyelő tanító állomása, melyhez 600 pengő forint évi fizetés, 6 öl fa, és az intézet házában szabad szállás van kötve,

10r. Feddhetetlen jó erkölcs és szelid emberszerető jellem, a mellett oly férfi kor, mely hosszabb időgi hivatal-viselhetét ígér.

20r. Felsőbb, legalább bölcsészeti tanulmányok bevégezése, s ezek közt a neveléstan elméleti s gyakorlati ismerete.

30r. Magyar és német, lehetőleg tót és deák nyelvek tudása.

40r. A vakok oktatásában s nevelésében részint elméleti, részint gyakorlati jártasság s ezen gyakorlati ismeretek, akár a pesti, akár valamely külföldi intézetben szerzettettek.

Kik ezen tulajdonokat bizonyítani képesek, felszólíttatnak — „hogy kész folyamodással ellátva jövő évi martius 150 napján reggeli 9 órákor Pesten a me-

T. ns. Tolna vgyében fekvő simontornyai uradalom részéről közhírül tétetik, hogy ugyan Simontornya mezővárosban a mészárszék, vendégfogadó, két mellékes

+ Kecskeméti határban Csödori pusztán. Földeák mellett 30 öl gyepszéna van eladó, ha tetszik 1000 juhra való szín úgy akol használattal; szinte kecske-

O v á s.

A 119862. számú Eszterházyféle sorsjegy, mely Lueff illatárus úr tól Pesten több egyed által közösen megvétellett, ugyanezen egyedek egyike (Burk-

Dunavizálás dec. 6kán: 5 0' 3" a 0 fölött.

Szerkeszti: Helmeczy. — Nyomatja: Trattner-Károlyi uri-utca 433.